محل مهر یا امضا مدیر

سؤال

جمهوری اسلامی ایران

اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران

اداره آموزش و پرورش منطقه ۷ تهران

ش صندلی (ش داوطلب):	نام واحد آموزشی: **دبیرستان غیردولتی امیر** نوبت امتحانی: پایان نوبت اول	ساعت امتحان: ۱۰:۳۰ صبح
نام و نام‌خانوادگی:	نام پدر: پایه: **چهارم** رشته: **ریاضی فیزیک و علم تجربی**	وقت امتحان: ۶۰ دقیقه
		تاریخ امتحان: ۹۷/۱۰/۱۷
سؤال امتحانی درس: **ادبیات و زبان فارسی**	نام دبیر: **جناب آقای غلامی** سال تحصیلی: ۹۸-۱۳۹۷	تعداد صفحه سؤال: ۳ صفحه

قلمرو زبانی

۱- معنی واژه‌های مشخّص شده را بنویسید. (۱/۵)

۱-۱) واصفان حلیهٔ جمالش به تحیّر منسوب

۱-۲) بخروش چو شرزه شیر ارغند

۱-۳) نهاده به طاق اندرون تخت زر.

۱-٤) با جان بودن به عشق در سامان نیست.

۱-۵) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست.

۱-٦) گمان می‌کند به غایت‌القصوای مقصود رسیده.

۲- در متن زیر چهار واژه از نظر املا نادرست هستند، آنها را بیابید و درست آنها را بنویسید. (۱)

۲-۱) «آن شب من خود را بر روی بام خانه گذاشته بودم و به نضارهٔ آسمان رفته بودم؛ گرم تماشا و غرق در این دریای سبز معلّقی که مرغان الماس پر از غیب سر می‌زنند و در آن باغ پر از گل‌های معطّر شعر و احساس در صفای احورایی آن همه زیبایی که درونم را پر از خدا می‌کرد، فرود آمدم.»

۲-۲) تا وارهی از دم سطوران / وین مردم نحس دیو مانند

۲-۳) پشت سر نیروهای ما ارتفاعات موسوم به کلّه قندی بود که دشمن با استقرار صلاح‌های زیادی قلّه را در دست داشت.

۳- با توجّه به متن، واژهٔ درست داخل کمانک را انتخاب کنید. (۰/۵)

۳-۱) تا قنات حسنی ..... به شش فرسخ راه بود. (قریب - غریب)

۳-۲) یک دم غریق ..... خدا شو. (بهر- بحر)

٤- با توجّه به بیت «می‌تواند حلقه بر در زد حریم حسن را / در رگ جان هر که را چون زلف پیچ و تاب هست» به سوالات پاسخ دهید. (۱/۵)

٤-۱) کارکرد «را» در مصراع اول چیست؟ (۰/۵)

٤-۲) نقش دستوری دو واژهٔ «زلف» و «پیچ و تاب» را بنویسید. (۱)

۵- نوع حذف فعل (معنایی یا لفظی) را در موارد زیر مشخص کنید. (یکی از بیت‌ها هیچ نوع حذفی ندارد!) (۰/۷۵)

۵-۱) هوا هوای بهار است و باده بادهٔ ناب / به خنده خنده بنوشیم جرعه جرعه شراب:

۵-۲) اول دلم فراق تو را سرسری گرفت / آن زخم کوچک دلم آخر، جُذام شد:

۵-۳) ما چون دو دریچه رو به روی هم / آگاه ز هر بگو مگوی هم:

٦- با توجّه به گروه های اسمی زیر، جدول را کامل کنید. (۱/۵)

٦-۱) قلب آن کویر

٦-۲) راه خیلی سخت

٦-۳) یک کیلومتر فاصله

قید صفت	
ممیّز	
صفت مضاف‌الیه	

پاسخ سؤالات در روی برگ سؤال نوشته شود، نیاز به پاسخنامه سفید ندارد. ☐ پاسخنامه سفید داده شود.■ **۶/۷۵**

۷- در کدام یک از دو بیت زیر فعل اسنادی وجود دارد؟ (آن فعل را مشخص کنید) ۱-۷) چشم از آن روز که برکردم و رویت دیدم / به همین دیده سرِ دیدن اقوامم نیست ۲-۷) وقتی دل سودایی می‌رفت به بُستان‌ها / بی‌خویشتنم کردی بوی گل و ریحان‌ها	۰/۲۵
قلمرو ادبی	
۸- کنایه را در بیت «در دفتر زمانه فتد نامش از قلم / هر ملّتی که مردم صاحب‌قلم نداشت» مشخّص کنید و مفهوم آن را بنویسید.	۰/۵
۹- آرایه‌های خواسته شدهٔ هر بیت را مشخص کنید. ۱-۹) از زلزله و عشق خبر کس ندهد / آن گاه خبر شوی که ویران شده‌ای (تشبیه:) ۲-۹) منّت خدای را، عزّ و جلّ، که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت (سجع:)	۰/۵
۱۰- دو آرایهٔ مشترک در ابیات زیر بیابید. ۱-۱۰) عشق بر یک فرش بنشاند گدا و شاه را / سیل، یکسان می‌کند پست و بلند راه را ۲-۱۰)آدمی پیر چو شد حرص جوان می‌گردد / خواب در وقت سحرگاه گران می گردد	۱
۱۱- در بیت «محرم این هوش جز بی هوش نیست / مر زبان را مشتری جز گوش نیست» کدام آرایه یافت نمی‌شود؟ ۱-۱۱) متناقض نما ۲-۱۱) اسلوب معادله ۳-۱۱) تشخیص ٤-۱۱) ایهام	۰/۷۵
۱۲- در بیت «دلا خموشی چرا؟ چو خم نجوشی چرا؟ / برون شد از پرده راز ، تو پرده پوشی چرا؟» واژهٔ «خم» چه آرایه‌ای پدید آورده است؟	۰/۷۵
۱۳- ابیات زیر را با توجه به بخش‌های «شعرخوانی» کتاب کامل کنید. ۱-۱۳) در مکتب حقایق پیش ادیب عشق ..... ۲-۱۳) ..... فریادها برانگیخت از سنگ کوهساران	۱
۱٤- مؤلف دو اثر زیر را بنویسد. ۱-۱٤) تمهیدات: ۲-۱٤) فیه ما فیه:	۰/۵
قلمرو فکری	
الف) معنی و مفهوم عبارات و ابیات زیر را به نثر روان بنویسید:	
۱۵- وظیفهٔ روزی به خطای منکر نبُرد.	۰/۵
۱٦- در عشق کسی قدم نهد کش جان نیست.	۰/۷۵
۱۷- تو مشت درشت روزگاری / از گردش قرن‌ها پس افکند	۰/۷۵
۱۸- آتش است این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد نیست باد	۱
ب) به پرسش های زیر پاسخ دقیق بدهید.	
۱۹- در عبارت«ناله‌های گریه‌آلود آن امام راستین و بزرگم را که همچون این شیعهٔ گمنام و غریبش، در کنار آن مدینهٔ پلید و در قلب آن کویر می‌گریست.» منظور از «امام راستین» و «مدینهٔ پلید» چیست؟ ۱-۱۹) امام راستین: ۲-۱۹) مدینهٔ پلید:	۰/۵
	۸/۷۵

۲۰- مفهوم مشترک دو بیت زیر را بنویسید. ۲۰-۱) راستی خاتم فیروزهٔ بواسحاقی / خوش درخشید ولی دولت مستعجل بود ۲۰-۲) کاووس کیانی که کی‌اش نام نهادند / کی بود؟ کجا بود؟ کی‌اش نام نهادند	۰/۷۵
۲۱- کدام یک از ابیات زیر، مفهوم غزلی اجتماعی را در خود ندارد؟ ۲۱-۱) ساقی، روی تو زبر زلف چه باشد؟ / روزی روشن نهفته در شب مظلم ۲۱-۲) کشور ما پاک کی گردد ز لوث خائنین؟ / تا نریزد خون ناپاک از در و دیوارها؟ ۲۱-۳) عمری به هوای وصلت قانون / از چرخ برین گذشت فریادم	۰/۵
۲۲- مفهوم کلی نوشته شده در برابر کدام گزینه ها درست است؟ ۲۲-۱) روزها گر رفت گو رو باک نیست / تو بمان ای آن که چون تو پاک نیست (=اغتنام فرصت) ۲۲-۲) گفت آگه نیستی کز سر درافتادت کلاه / گفت در سر عقل باید بی کلاهی عار نیست (=فساد ارکان حکومت) ۲۲-۳) عاشقان کشتگان معشوقند / بر نیاید ز کشتگان آواز (=سکوت عارفانه) ۲۲-٤) همت از باد سحر می‌طلبم گر ببرد / خبر از من به رفیقی که به طرف چمن است (=خبر رسانی باد سحر)	۱
۲۳- در عبارت زیر منظور از «وی» چه کسی است؟ «جدّ من مردی فیلسوف و فقیه بود که در حوزهٔ درس مرحوم حاجی ملاهادی اسرار- آخرین فیلسوف از سلسلهٔ حکمای بزرگ اسلام- مقامی بلند داشت. بعد از حکیم اسرار همه چشم ها به او بود که حوزه حکمت را گرم و چراغ علم فلسفه را او که جانشین شایستهٔ وی بود، روشن نگاه دارد.»	۰/۷۵
۲٤- درستی و نادرستی موارد زیر را مشخص کنید. ۲٤-۱) در بیت «بشنو از نی چون حکایت می‌کند / از جدایی‌ها شکایت می‌کند» معنی دقیق « جدایی» دور شدن روح انسان از عالم مادّی ست: ۲٤-۲) بیت«خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌الحزن است» در مفهوم بیگانه ستیزی است: ۲٤-۳) بهار در بیت «پنهان مکن آتش درون را / زین سوخته جان شنو یکی پند» به مخاطب توصیه به ابراز خشم دارد:	۰/۷۵
۲۵- ارتباط معنایی بیت و عبارت زیر را بنویسید. ۲۵-۱) من که هر آن‌چه داشتم اوّل ره گذاشتم / حال برای چون تویی اگر که لایقم بگو ۲۵-۲) در عشق قدم نهادن کسی را مسلّم شود که با خود نباشد و ترک خود بکند و خود را ایثار عشق کند.	۰/۷۵
جمع کل	۲۰